

הרחבת מעגל האחריות בבטיחות בעבודה – אושר התיקון לתקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה)

עדכוני לקוחות

לאחר שנים של דיונים, אושר אתמול (רביעי) בועדת העבודה והרווחה של הכנסת התיקון לתקנות הבטיחות בעבודה (עבודות בניה) (תיקון) (להלן: "התיקון"), המהוות רפורמה משמעותית בשרשרת אחריות בעלי התפקידים לבטיחות באתרי בניה.

מדובר במהלך רגולטורי מקיף ותקדימי, אשר נועד להסדיר מחדש את מערך האחריות באתרי הבנייה ולהרחיבו כך שיחול לא רק על מנהלי העבודה, כפי שהיה (בעיקר) נהוג עד כה, אלא גם על יזמים וקבלנים, וכן על בעלי תפקידים חדשים – כדוגמת מנהלי אתרים ובקרי בטיחות. התיקון גם מסדיר את החובות המוטלות על הגורמים הקבועים באתרים, כדוגמת מנהל העבודה וממונה הבטיחות. מטרתן של התקנות היא להבטיח כי כל גורם הפועל באתר בנייה יישא באחריות ישירה ומעשית לבטיחות העובדים, ובכך, כמקווה, ליצור שינוי מהותי בתרבות הבטיחות בענף ולהביא לצמצום בתאונות העבודה.

בימים הקרובים עתיד להתפרסם הנוסח הרשמי של התקנות, אשר עתידות להיכנס לתוקפן כ- 12 חודשים לאחר מועד פרסומן ברשומות. להלן מספר עיקרים מתוך התקנות:¹

יזמים – אישור היזם לביצוע עבודות בניה ומינוי בקר בטיחות:

- התקנות מגדירות "מזמין" כמי שהתקשר או ייפה כוחו של אחר לבצע עבודות בניה או בניה הנדסית והוא בעל הנכס (בעבודות שאינן טעונות היתר) או בעל היתר הבניה.
- אישור המזמין בכתב נדרש לשם התחלת ביצוען של עבודות בניה.²
- האישור יינתן לאחר שווידא המזמין כי (א) הוכנה תכנית בטיחות לאתר; (ב) הסכם ההתקשרות עם מבצע הבניה מפרט את המשאבים הנדרשים ליישום תכנית הבטיחות ו-(ג) המזמין מינה **בקר בטיחות** מטעמו (ר' להלן).

בקר בטיחות:

- תפקידו של בקר הבטיחות הוא לשמש כחוליה מקשרת בין האתר ומבצע הבניה לבין היזם וזאת על מנת שהמידע אודות הבטיחות באתר יגיע גם ישירות ליזם ובאופן בלתי אמצעי.
- על בקר הבטיחות לבקר באתר לפחות אחת לשלושה חודשים ובנוסף בשלבים הקריטיים בבניה – חפירות, ביסוס, הקמת שלד ועבודות גמר.
- במסגרת הביקור, עליו לבדוק את יישום תכנית הבטיחות, המענים שניתנו לסיכונים הבטיחות כפי שהוגדרו בתכנית, את אמצעי המיגון לעובדים ואת קיומן של הדרכות לעובדי האתר, תוך עריכת דו"ח בכתב על ממצאי הביקור שיימסר למזמין ולמבצע הבניה.

- בקר בטיחות אינו חייב להיות בעל הכשרה בתחום הבטיחות בהכרח, וניתן למנות לתפקיד זה גם מהנדס או הנדסאי רשום בתחום הנדסה אזרחית, או ממונה בטיחות מוסמך.

מבצע הבניה:

- מבצע הבניה אחראי למנות מנהל עבודה, כפי שקבוע גם כיום, למעט בסוגי עבודות מסוימים, אשר בהן על מבצע הבניה יחולו החובות החלות ברגיל על מנהל העבודה.³
- עליו להעמיד את האמצעים והמשאבים הנדרשים למילוי תפקידם של מנהל העבודה, מנהל האתר ובקר הבטיחות.

מנהל אתר:

- באתר בניה ששטחו לפי היתר הבניה 15 אלף מ"ר לפחות, יש למנות מנהל אתר ולדווח על מינויו למשרד העבודה. באתר ששטחו פחות מכך, וחלה בו חובה למנות מנהל עבודה – יחולו על מנהל העבודה חובותיו של מנהל האתר בהתאם לתקנות, אלא אם החליט הקבלן בכל זאת למנות מנהל אתר.
- מנהל האתר נדרש לאשר בחתימתו כי ניתנו מענים באתר לסיכונים שפורטו בתכנית הבטיחות ולערוך בקרה אחר יישומם אחת ל-30 ימים לפחות וכן לערוך דוח בקרה אשר יימסר למבצע הבניה.
- כן נדרש מנהל האתר לאשר קיומן של התכניות ההנדסיות הנדרשות לצורך ביצוע העבודות;
- קיום בקרה על קיומן של הדרכות לעובדים, אחת ל-30 ימים לפחות, ומסירת דוח על הבקרה למנהל האתר.

מנהל עבודה:

- תפקיד מנהל העבודה מוגדר כמי שמפקח מטעם מבצע הבניה על עמידה בהוראות הבטיחות שבתקנות, ועליו לבצע כל חובה שמוטלת עליו על פי דין.
- תוקף רישומו של מנהל עבודה במרשם יהיה לחמש שנים בכל פעם, ועל מנת לחדשו בתום התקופה על מנהל העבודה לעבוד במהלכה יותר מ-90 ימים במצטבר או להשתתף בשתי השתלמויות בנות כשמונה שעות כל אחת, בנושאים המוגדרים בתקנות, דוגמת ארגון הבטיחות באתר בניה, וזאת על מנת לשמור על כשירות מקצועית.
- התקנות קובעות חובות ספציפיות נוספות כגון השגחה על הקמה, פירוק או שינוי של מערכת טפסות. לוודא כי תהליך הקמת מבנה מתכת שגובהו מעל שישה מטרים תואם תכנית הנדסית ולהפסיק את הקמתו במידה ואינו תואם.
- תשומת הלב כי על אף שבעבודות בניה עצמית קיים פטור ממינוי מנהל אתר ובקר בטיחות, עדיין קיימת החובה למנות מנהל עבודה גם בסוג עבודות זה.

ממונה בטיחות:

- בנוסף לחובות הקבועות בתקנות הבטיחות בעבודה (ממוני בטיחות), על הממונה למסור דיווחים למנהל העבודה ולמנהל האתר, תוך 48 שעות לכל המאוחר, אודות מפגעי בטיחות וגיהות או הפרה של הוראות בטיחות.

- על הממונה לעקוב אחר מפגעים והפרות שטרם טופלו מדיווחיו הקודמים, ולפרט את הפעולות שנקט בהן לעניין תכנית הבטיחות והעדכונים הנדרשים בה.
- במקרה בו הורה הממונה על הפסקת עבודה עליו למסור את הדיווח על כך גם למבצע הבניה וגם למנהל העבודה, לבקר הבטיחות ולמנהל האתר – וכן למפקח העבודה האזורי.

יובהר, כי לא ניתן לבצע את התפקידים באופן חופף, כלומר – לא ניתן להתמנות ליותר מתפקיד אחד באתר (מנהל עבודה/בקר בטיחות/מנהל אתר/ממונה בטיחות).

תכנית ארגון בטיחות:

- התקנות שמו להן למטרה לגרום לכך כי התכנית לא תהיה "אות מתה" באתר, ותהפוך לעוגן עיקרי שסביבו ינוע האתר בשלבי הבניה השונים.
- באתר בניה שמועסקים בו עד 49 עובדים (בין אם במישרין ובין אם באמצעות קבלני משנה), על מבצע הבניה להכין תכנית ארגון בטיחות לאתר, בהתאם לנוסח שבתוספת השלישית לתקנות. זאת, למעט אם באתר מבוצעות עבודות שהוחרגו מכך.⁴ תכנית זו יכולה להיות ערוכה על ידי מבצע הבניה עצמו, והיא כוללת שמונה פרקים.
- באתר בניה שבו מועסקים יותר מ-50 עובדים על מבצע הבניה לערוך תכנית לניהול הבטיחות כמשמעותה בתקנות ארגון הפיקוח על העבודה (תכנית לניהול הבטיחות), התשע"ג-2013. ניתן לערוך תכנית בטיחות כמשמעה בתקנות אלו גם באתרים בהם יש מתחת ל-50 עובדים, וזאת לשיקולו של מבצע הבניה.

מענה לסיכונים באתר:

- סיכון שהתגלה ואשר לא ניתן לו מענה בתכנית הבטיחות, על מבצע הבניה לתת לו מענה בתוך זמן סביר ולעדכן את תכנית הבטיחות, וככל שמדובר בסיכון שאינו קביל יש לפעול באופן מידי למתן מענה לסיכון.
- ככל שבקר הבטיחות ימצא כי קיים סיכון שאינו סיכון קביל, או כזה שלא ניתן לו מענה בתכנית הבטיחות, עליו לדווח מיידית בכתב למבצע הבניה, למנהל האתר ולמנהל העבודה.
- ככל והמזמין קיבל דיווח מבקר הבטיחות על סיכון שאינו סיכון קביל – עליו לאשר בכתב למבצע הבניה תוך 48 שעות ממועד הדיווח כי ניתן מענה לסיכון.
- ככל והתגלה למנהל האתר סיכון שאינו סיכון קביל, ושחסרים המשאבים למתן מענה לאותו הסיכון, עליו להורות על הפסקת העבודה הקשורה בו ולדווח על כך מיידית למבצע הבניה, למזמין ולבקר הבטיחות.

פיגומים ומתקנים:

- התקנות מגדירות מיהו "בונה מקצועי לפיגומי זקפים", להבדיל מ"בונה מקצועי לפיגומים", וזאת מתוך ההבנה כי לשאר סוגי הפיגומים ישנן הוראות בטיחות אחרות ביחס לפיקוח על פירוקם והרכבתם, ועל כן אלו לא נכללו במפורש בתקנות.
- על כן קובעות התקנות כי כל הקמה, התקנה, פירוק או שינוי בפיגום זקפים שגובהו עולה על 6 מטרים דורשת את נוכחותו והשגחתו של בונה מקצועי לפיגומי זקפים ובהתאם לתכנית הנדסית.

צעדים להמשך:

רפורמה זו מחייבת תאגידים, ובייחוד יזמים ונושאי המשרה בהם, וכמובן חברות קבלניות, לנקוט בצעדים אקטיביים מידיים כדי לשפר ולהתאים את מערך הבטיחות בחברה באופן שיהלום את התקנות החדשות. כך ובין היתר:

1. בחינת **הסכמי ההתקשרות** עם קבלנים ובעלי תפקידים באתרים והתאמת הסעיפים הרלוונטיים למצב החדש.
 2. בחינת **נהלי החברה** בתחום הבטיחות והתאמתם למצב המשתנה ולאופן בו יתנהלו האתרים בהתאם לדרישות התקנות.
 3. **גיוס עובדים בעלי הסמכות ואישורים מתאימים** לשם איוש התפקידים הנדרשים על פי דין – מנהל עבודה בעל אישור בתוקף, מנהל אתר, בקר בטיחות וכיוצ"ב.
 4. יצירת **מנגנוני דיווח ובקרה** שוטפים בתחום הבטיחות גם בחברות יזמיות, באופן שהנהלת החברה תיקח **חלק אקטיבי בניהול הבטיחות** בחברה ברמה השוטפת.
 5. קביעה ועיגון של **מערך הדיווח** מתוך התקנות והטמעת הדרישות במנגנוני הדיווח הקיימים בחברה, לרבות הטמעתם במערכות החברה ובאפליקציות ניהול הבטיחות.
 6. גיבוש אמצעי הגנה נוספים לתאגיד ולנושאי המשרה כדי לצמצם חשיפות משפטיות ולייצר רובד הגנה נוסף כדוגמת **תכנית אכיפה פנימית בתחום הבטיחות בעבודה**.
 7. הקמת **מערכות תיעוד וניטור** וכן **קביעת יעדים מדדים ואפקטיביים** לבחינת מערך הבטיחות בחברות.
 8. יצירת **מנגנוני הטמעה** בכל רובד התאגיד של השינויים החדשים, ההשלכות והפעולות שיש לבצע כדי לצמצם סיכונים וחשיפות משפטיות.
- כאמור, התקנות ייכנסו לתוקפן בעוד כ-12 חודשים, מתוך הבנה שיש לתת לחברות שהות מספקת להתארגן ולהיערך בצורה הולמת לשינויים החדשים.
- אנו שבים ומעודדים תאגידים ומנהלים בתחום לפעול בהקדם כדי לבצע את הבחינה הנדרשת ולהדביק את הפערים הקיימים. תאגידים ומנהלים שלא ישכילו להיערך במהירות ובמקצועיות עלולים למצוא עצמם חשופים להליכים פליליים ומנהליים אישיים, קנסות משמעותיים ואף לקשיים בקבלת מימון ובביטוח פרויקטים עתידיים.
- אנו עומדים לרשותכם בכל שאלה הנוגעת לתקנות ולהטמעת השינויים בפעילות החברה ובהתאמת מנגנוני הבטיחות לשינויים אלו.

¹המדובר בתיאור תמציתי המבוסס על טיוטת התקנות כפי שהוצגה בועדת העבודה והרווחה ביום 10.9.2025 ועל דיון הועדה במועד אישור. אין

באמור כדי למצות את הוראות התקנות במלואן, והן כפופות לשינויים ולנוסח הסופי כפי שיפורסם.

² זאת למעט עבודות בניה עצמית למטרת מגורים, עבודות הפטורות מהיתר בניה, עבודות שיפוץ שלא נדרש לגביהן אישור מהנדס רשוי, והחלפת מתקן גז לצריכה עצמית.

³ למעט עבודות שיפוץ שלא נדרש לגביהן אישור מהנדס רשוי, עבודות הפטורות מהיתר בניה והחלפת מתקן גז לצריכה עצמית.

⁴ ראו העבודות המפורטות בה"ש 2.

עדכון זה נועד לספק מידע כללי ותמציתי בלבד. הוא אינו מהווה ניתוח מלא או שלם של הסוגיות הנידונות, אינו מהווה חוות דעת משפטית או ייעוץ משפטי ואין להסתמך עליו.

אנשי קשר

לירון קרס
שותפה

הילה שמעון
שותפה